

Gastblog op Trouw Schrijf! - Hoe het begint/begon

Ik zit in mijn auto, terwijl de ruiten langzaam beslaan omdat ik heel milieubewust de motor – en dus de verwarming – heb afgezet. De regen tikt op de ruiten en ik werp af en toe een blik tussen de druppels door naar buiten. Ik wacht op mijn dochter die eigenlijk om half drie uit was, toen om één uur en nu misschien toch nog les heeft van half drie tot vier. Ondertussen krabbel ik wat losse zinnen in een versleten notitieboekje, in de hoop een pakkende inleiding op dit eerste blog over schrijven te vinden. Dit is vast niet het beeld dat het woord “schrijfster” bij de gemiddelde nederlander oproept. Bij mij ook niet. Het woord roept bij mij een beeld op van een rustige werkkamer met mooie oude meubels. Een ouderwetse typemachine, een vaas verse bloemen en een paar foto’s in stijlvolle lijstjes. Een comfortabel stoeltje met mooie bekleding achter een ouderwets bureautje. En daar zit ik dan. Geïnspireerd te schrijven. In alle rust.

Tja... De werkelijkheid is anders. Ik schrijf tussen de bedrijven door. Ik doe de boodschappen, draai een was, sop de badkamer, geef de kat eten en de kinderen aandacht. Als ik even rust heb, zit ik met mijn laptop op schoot op onze versleten plofbank. En dan schrijf ik. Te midden van de chaos. De komende weken zal ik hier vertellen over mezelf als schrijfster. Ik zal mijn best doen het huishouden, de kinderen en de kat buiten beschouwing te laten, hoewel die nu eenmaal onlosmakelijk verweven zijn met mijn leven en dus ook met mijn schrijven.

Het eindpunt is er: mijn roman “Huis vol verleden” ligt vanaf 11 maart in de winkels. Maar ik zal beginnen bij het begin en proberen te vertellen hoe het zover gekomen is. Dat is veel interessanter voor andere schrijvende dromers en dromende schrijvers. De schaamteloze promotie van mijn boek verwerk ik wel tussen de regels door.

Ik geloof niet dat ik als kind bedacht had dat ik schrijfster wilde worden. Ik zag mezelf als prima ballerina, bekende zangeres, eigenaar van een manege of als journaliste. Dat laatste lijkt erop, maar ik kan me niet herinneren dat ik ooit een boek heb willen schrijven. Toch schreef ik wel. Vrij veel zelfs. Ik weet niet wanneer ik daarmee begon, maar ik denk zodra ik het kon. Ik schreef verhaaltjes die gebaseerd waren op de boeken die ik las. Omdat het eind me niet beviel, of omdat ik het zo jammer vond dat ik het uit had.

In mijn puberteit schreef ik vooral veel gedichten, maar die liet ik bijna nooit aan iemand lezen en ik heb ze allemaal weggegooid. Ook schreef ik verhaaltjes met mezelf in de hoofdrol. Met mezelf zoals ik zou willen zijn, dan. Mooi, populair, geliefd. Dat luchtte op en dan gooide ik ze weg. Over bewaren, bewerken en publiceren dacht ik nooit na.

Mijn eerste pogingen op dat gebied kwamen pas jaren later. Ik was getrouwd, had drie jonge kinderen en schreef een paar korte verhalen op de computer van mijn man. Ik las hoe Asimov en Maria Oomkens (ja, ik heb een brede smaak) hun carrière begonnen waren, volgde hun voorbeeld en stuurde mijn verhalen naar tijdschriften. Ik kreeg ze met een vriendelijk briefje terug. Het ging niet om de kwaliteit, maar er was geen markt meer voor korte verhalen.

Teleurgesteld besloot ik dan maar een lang verhaal te schrijven, een boek. En toen het af was, stuurde ik het naar een uitgever. Ik kreeg het terug (“niet commercieel aantrekkelijk”) en stuurde het naar een andere uitgever. Van hem kreeg ik het ook terug, maar met een lange brief erbij, vol vriendelijke aanwijzingen over dingen die beter of anders konden. En aan het eind van de brief stond: “Blijf vooral schrijven, want je hebt talent!” Dat was in 1999.

Ik rommelde nog wat met andere verhaallijnen, maar we verhuisden, de kinderen groeiden op met de bijbehorende probleempjes en ik ging buitenshuis werken. Ik schreef wel korte stukjes over mijn leven op mijn weblog, maar van echt gaan zitten voor een degelijk stuk fictie kwam het niet meer.

Tot ik in 2006 besepte, dat ik nog steeds dacht aan die brief. Dat ik me nog steeds afvroeg of die uitgever gelijk had. Had ik talent? Kon ik een boek schrijven dat wel gepubliceerd zou worden?

Op internet vond ik de site van NaNoWriMo. Een uitdaging om 50.000 woorden te schrijven in één maand. Tellertje op je weblog en een heleboel mensen die tegelijkertijd hetzelfde probeerden. Ik besloot het te doen. Mijn werktitel was: “Nu of Nooit” en dat sloeg niet op het verhaal, maar op mezelf. Het werd nu.

Want wat ik toen schreef, ligt over vier weken in de winkels...

Als ik tips zou moeten geven aan beginnende schrijvers, dan is tip 1: blijf schrijven!

13 februari 2009

Gastblog op Trouw Schrijf! - Inspiratie en transpiratie

Ik hoef het grootste schrijf-cliché allertijden waarschijnlijk niet eens letterlijk te citeren. U weet vast wel wat ik bedoel. Googlend op de woorden schrijven, inspiratie en transpiratie, kwam ik er achter dat men het niet helemaal eens is over de verdeling. De één heeft het over tien procent inspiratie en de ander beweert zelfs maar één miezerig procentje inspiratie nodig te hebben. Maar het aandeel inspiratie is altijd heel klein. Zegt men. Noem me hebbertig, maar ik doe het er niet voor.

Wel als het gaat om het schrijven van artikelen voor de krant. Hoewel ik daar dan misschien ook weer meer inspiratie voor nodig heb dan de gemiddelde verslaggever, want ik wacht meestal tot me een pakkend begin binnenvalt. Heb ik eenmaal een eerste zin, dan volgt de rest vanzelf. En voor de schrijftechnisch begaafden onder u: dan voldoet mijn stukje ook keurig aan de wie-wat-waar-wanneer-waarom-norm. Tenzij we natuurlijk niet willen vertellen waarom, want dat gebeurt ook. Of staat er wel in uw krant dat een winkel een leuke actie houdt om zoveel mogelijk aan u te verdienen? Maar goed, we dwalen af, want mijn blog gaat natuurlijk over het schrijven van fictie.

Het zou prachtig zijn als ik kon beweren dat ik een vaste manier van werken heb. Met schema's en overzichten of zoiets. Maar zover ben ik nog niet. Ik weet niet of ik ooit zover kom trouwens. Want ik ben van nature niet zo van de schema's en overzichten. Ik begin gewoon en dan komt het min of meer vanzelf.

Ik schrijf dus wel degelijk vanuit een flinke dosis inspiratie. Mijn debuut “Huis vol verleden” kostte me weinig moeite. Ik had zo lang geen serieuze pogingen tot het schrijven van fictie gedaan, dat alle verhaallijnen en ideeën uit mijn onderbewustzijn in twee weken uitgroeiden tot een netjes afgeronde roman. Bijna dan. Want ik heb wel het begin een beetje aangepast om het te laten kloppen met de ontwikkelingen in de loop van het verhaal.

Ja, het kan. Een heel boek binnen een maand. En dat is dan dus bijna alleen maar inspiratie.

Mijn tweede roman schreef ik achter elkaar door. Tot halverwege. En toen liep ik vast. En ik bleef vastlopen, hoeveel pogingen ik ook deed. Dan kun je gaan transpireren tot je wegspoelt, maar het wordt geen goed verhaal. Ik liet het een tijdje liggen en had toen ineens wel inspiratie. Of een plotseling inzicht, zo kun je het ook noemen. Ik wilde namelijk maar niet accepteren dat de mannelijke hoofdpersoon die ik zo sympathiek vond eigenlijk helemaal zo aardig niet was. Toen ik hem door had, was de rest van het verhaal zo geschreven. Transpiratie? Een beetje. Maar toch ook nog heel veel inspiratie.

Nu ben ik bezig met een derde roman. En dat begint toch aardig op werk te lijken. Transpiratie dus.

Het is een beetje een lastig verhaal. Ik had inspiratie en schreef een heel stuk in een mum van tijd.

Toen stopte het. Ik las het verhaal nog eens door. Goed verhaal, niet goed beschreven. Te veel terugblikken, teveel uitleg, te weinig actie. Dus ik pakte de verhaallijn beet, nam een sprong naar wat daarvoor gebeurde en schreef het overnieuw. Tienduizend woorden later: nog steeds geboeid door het

verhaal dat ik wilde vertellen, maar niet tevreden met wat ik geschreven had. Ik liet het even liggen en jawel: inspiratie. Nog verder terug in de tijd beginnen.

Dit boek schrijf ik blijkbaar achteruit. Heel vermoeiend. Maar nog steeds geïnspireerd.

De grote vraag is dan toch: hoe kom je aan inspiratie? Ga je daar op zitten wachten? Ook als het jaren en jaren duurt? Blijf je naar een maagdelijk wit scherm staren in de hoop dat je het ineens weet? Alsof het een gave van een hoger wezen is en helemaal niets te maken heeft met inzet en doorzettingsvermogen?

Nee, dat geloof ik niet. Ik denk dat er manieren zijn om inspiratie te krijgen. Om even terug te grijpen op die stukjes voor de krant: ik zou mijn deadline niet halen als ik passief bleef wachten op die ene briljante beginzin. Dat doe ik dus niet. Als het te lang duurt voor ik een goed idee heb, ga ik mijn aantekeningen uitwerken. De bijna onleesbare krabbels die ik maak tijdens een gesprek of toespraak typ ik dan letterlijk over, tot het verhaal vorm begint te krijgen. Wat het meestal doet.

En zo werkt het ook met fictie, denk ik. Inspiratie kun je op wekken. Door te brainstormen, door te spelen met losse verhaallijnen, door hard na te denken over je hoofdpersonen, door hard te werken. Dat is transpiratie. Maar het eigenlijke schrijven – en daar blijf ik bij – is toch echt grotendeels inspiratie.

20 februari 2009

Gastblog op Trouw Schrijf! - Wanneer is het goed genoeg?

Dan heb je dus een enorme vlaag inspiratie achter de rug, je hebt er wat transpiratie aan toegevoegd en alle letters die je getypt hebt, vormen zowaar een afgerond verhaal. En dan?

Er zijn duizenden mensen die tienduizenden manuscripten geschreven hebben. Wanneer besluit je dat jouw manuscript goed genoeg is?

Dat blijft een lastige vraag. Want wat is goed genoeg? Hoe hoog leg je de lat?

Ik zal de eerste zijn die toegeeft dat er nog best gesleuteld had kunnen worden aan mijn manuscript.

Maar ik denk ook dat je nooit uitgesleuteld bent. Je blijft dingen zien, die anders zouden kunnen.

Ik merk dat met mijn artikelen voor de krant ook. Die schrijf ik vrij vlot, dan laat ik ze even liggen, herlees ze, verander nog wat kleine dingen en stuur ze in. Maar dat betekent niet dat ik er dan van overtuigd ben dat het een briljant stukje is geworden. Af en toe ben ik er erg tevreden over, maar ik zit ook weleens hardop te schelden achter mijn laptop. “Het is echt een stukje van niets! Het lijkt nergens op!” Dan moet ik mezelf even flink beetpakken en een objectieve bril opzetten. Staat alles wat belangrijk is er in? Geen stijlfouten, geen spelfouten? Is het antwoord op deze vragen ja, dan stuur ik het naar de redactie. En ik heb nog nooit een stukje teruggekregen.

Ik schrijf voor een streekkrant, dus ik hoef ook geen hoog wetenschappelijk niveau te halen. Het zijn eenvoudige onderwerpen; de opening van een jeugdthunk of een evenement op een basisschool. De mensen die ik interview zijn dertig jaar koster geweest of ze zijn voorzitter van de plaatselijke tennisvereniging. Dat past bij mijn schrijfstijl. Ik schrijf niet eens over plaatselijke politiek, omdat ik denk dat ik daar niet de juiste insteek voor heb.

Mijn boek was nooit bedoeld als een hoogstaand literair werk. Dat is mijn stijl niet. Ik wilde gewoon een boek schrijven zoals ik ze zelf graag lees. Eenvoudige romans over echte mensen in herkenbare situaties. Niet te ingewikkeld, maar wel met een klein beetje diepgang. En een schrijfstijl die prettig leest, maar niet te kinderachtig is.

Het voldeed dus aan mijn eigen normen. Niet briljant, maar goed genoeg. En dat oordeel werd bevestigd door mijn destijds vijftienjarige dochters. Ze vielen niet binnen de doelgroep, want het is

een boek voor volwassenen, maar ik hecht veel waarde aan hun oordeel. Ze lazen overigens wel meer boeken voor volwassenen, voor hun literatuurlijst, maar ook voor de lol. Deze twee boekenwurmen hebben heel verschillende voorkeuren. De één leest het liefst romans en chicklit, de ander houdt van fantasy en thrillers. Hun reacties vielen me honderd procent mee.

Ze grinnikten als iets grappig bedoeld was, vonden de gesprekken tussen mijn hoofdpersoon en haar stiefkinderen vertederend en maakten zich boos over de inmenging van de moeder van de overleden vrouw van de mannelijke hoofdpersoon. En allebei vonden ze het een leuk boek. Dat gaf me net het beetje extra zelfvertrouwen dat ik nodig had.

Het vinden van een uitgever valt niet altijd mee. Mijn eerste boek, dat ik in 1999 schreef, was een combinatie tussen een thriller en een roman. Ik stuurde het eerst op naar de uitgever van Leni Saris. Het werd afgewezen omdat het “niet commercieel aantrekkelijk” was. Ik vermoedde dat het thrilleraspect dan toch te sterk was en ging op zoek naar een uitgever in dit genre. Het kostte me een paar uur zoeken in de bibliotheek voor ik een aantal thrillers gevonden had die door Nederlanders geschreven waren (het zijn er nu meer, denk ik) en ik stuurde mijn manuscript naar de uitgever van Jacob Vis en Jan Kremer. Hoe dat afliep heb ik al verteld, het werd afgewezen, maar ik kreeg wel een uitgebreide brief met veel aanwijzingen.

Bij deze tweede roman was de keuze minder moeilijk. Ik had toevallig kort daarvoor gezien dat diezelfde uitgever (Ellessy) nu ook liefdesromans uitgaf. Ik had er een paar gelezen en vond dat ik dat niveau wel ongeveer bereikt had. Dus zocht ik de website van de uitgever op en keek hoe hij zijn manuscripten aangeleverd wilde hebben.

(Dat is echt heel belangrijk. Mocht je dat soort informatie niet kunnen vinden, bel dan de uitgever even en vraag hoe ze hun manuscripten het liefst ontvangen. Het voorkomt dat je ergernis werkt door verkeerd aanleveren. Sommige uitgevers (inclusief de mijne) hebben het liefst geprinte manuscripten om de simpele reden dat ze anders enorme kosten moeten maken om alles wat ze toegestuurd krijgen door te lezen. Je hebt dan dus kans dat een worddocument niet eens gelezen wordt. Andere uitgevers hebben een andere manier van werken en ontvangen juist liever digitale manuscripten.)

Ik stuurde dus een geprinte versie en een nette brief met een synopsis. Binnen twee weken lag er een brief in de brievenbus met het verzoek of ik een optie wilde verlenen en na een aantal maanden gespannen wachten kwam het verlossende woord: “We gaan het uitgeven.”

En ja, dat voelt geweldig. Als ik langs de plek rijdt waar ik dat hoorde (ik zat op dat moment in de auto), voel ik het nog steeds!

27 februari 2009

Gastblog op Trouw Schrijf! - En dan wil je natuurlijk ook nog gelezen worden

Toen bij mij de eerste feestvreugde over de aankondiging dat mijn boek zou worden uitgegeven was gezakt, begon ik langzaam te beseffen dat dit nog maar het begin was.

Dat je verhaal gedrukt wordt is één ding, maar het zou ook leuk zijn als het gelezen wordt.

Omdat ik bij een reguliere uitgever zit, ben ik niet verplicht om aan promotie te doen. Er zijn POD-uitgevers waar je tientallen emailadressen in moet leveren of zelf bij de boekhandels moet gaan leuren.

Dat wordt voor mij allemaal geregeld. Ik had ervoor kunnen kiezen om gewoon verder te leven en af te wachten. Het zou vanzelf wel bij boekhandels en bibliotheken terecht komen.

Ik ging me echter via fora en hyves een beetje verdiepen in het schrijversgebeuren en zag dat de meeste mensen toch wat voortvarender te werk gaan. Om gelezen te worden is het ook handig als mensen je naam herkennen. Gedeeltelijk had ik op dat gebied al wat openingen. Want ik was al vrij

actief in het reageren (onder mijn echte naam) op de site van een groot damesblad. En ik schrijf natuurlijk ook onder mijn eigen naam in het streekkrantje.

Toch besloot ik er iets meer aan te doen. Ik zette mijn internetsite onder een eigen en dus herkenbare domeinnaam (www.geertrude.nl), verhuisde mijn weblog naar een even herkenbare naam (geertrude.blogspot.com) en werd lid van hyves (geertrude-verweij.hyves.nl).

Dat was toch wel even anders dan het anonieme bloggen dat ik al (met onderbrekingen) sinds 2001 deed. Ik besepte ineens dat het zomaar zou kunnen dat mijn site door honderden onbekenden gelezen zou worden. Gelukkig had ik al eerder (door schade en schande) geleerd niet te veel echt persoonlijke dingen op internet te zetten. Ik vertel wel veel over mijn priveleven en ik denk dat mensen ook het gevoel hebben dat ze me echt kennen. Maar ik zal het nooit (meer) heel uitgebreid gaan vertellen als ik even een dipje heb. Dan ga ik juist op zoek naar een gezelliger onderwerp om over te schrijven, of een leuk onderwerp voor de doordeweekse foto.

Op het schrijversforum las ik ook over het houden van een boekpresentatie. Hoewel je dat meer moet beschouwen als een gezellige bijeenkomst met vrienden en familie om het uitkomen van je boek te vieren, vestigt het wel weer even de aandacht op de schrijver en zijn boek.

Dus trok ik de stoute schoenen aan en ging met mijn bladzijde uit de fondslijst naar de bibliotheek. In ons dorp worden alle schrijversbezoeken geregeld door de bibliotheek, in samenwerking met de plaatselijke boekhandel. Bovendien kende ik de mensen in de bibliotheek goed, omdat ik daar heel regelmatig kom om boeken te lenen.

Na wat geschuif met datums vroegen ze me of ik het uitkomen van mijn boek nog iets langer kon uitstellen. Ze wilden me namelijk wel graag hebben als activiteit om de boekenweek te openen. Dat vond ik natuurlijk een hele eer! Ik moest dan wel een lezing houden, zodat het ook voor buitenstaanders interessant zou zijn. Oh... ach, dat kan ik wel. Dacht ik toen opgewekt, want het duurde immers nog twee maanden voor het zover zou zijn.

Terwijl ik het besef dat ik een half uur voor publiek zou moeten praten voor me uit schoof, regelde ik de dingen die nodig waren. De bibliotheek maakte een persbericht en ik stuurde uitnodigingen naar al mijn familie, vrienden en kennissen. Ik vroeg mijn redactie of ze er aandacht aan wilden besteden en die stemden grif toe. De persberichten werden uitgebreid geplaatst en er kwam een interview van een halve pagina.

Dat laatste was heel raar. Ik doe zelf regelmatig interviews, maar dan draait het gesprek altijd om de andere persoon. Dat is gemakkelijk. Ik laat hen praten en klets als het nodig is gezellig mee, om het gesprek op gang te houden. Meestal is het erg gezellig.

Maar nu zat ik dus aan de andere kant van het schrijfblok. Dat was wel even wennen. Ik was na afloop ontzettend bang dat ik er heel domme dingen had uitgeflapt, maar het eindresultaat viel honderd procent mee en het roept toch een hoop reacties op bij mensen die ineens de link leggen tussen mijn naam onder de stukjes en het interview.

Nu die lezing nog. Aanstaaende woensdag. Wat ik wil zeggen begint eindelijk een beetje vorm te krijgen in mijn hoofd. Maar er staat nog geen zinnig woord op papier. Ik moet dus dringend aan het werk. Werk, ja. Zo voelt het nu wel een beetje. Gezellig rommelen met woorden tot er een verhaal uitrolt is ineens niet zo vanzelfsprekend meer. Men noemt mij nu schrijfster en ik plak daar vooral zelf verhoogde verwachtingen aan vast. Ik heb geen idee hoe ik daar in de toekomst mee om zal gaan eigenlijk. Maar daar ga ik nog even niet over nadenken.

Eerst die lezing...

6 maart 2009

Gastblog op Trouw Schrijf! - Het einde van het begin

Toen ik na mijn boekpresentatie, afgelopen woensdag, thuis kwam, besepte ik ineens dat het nu voorbij was. Alles waar ik in die twee jaar naar toegeleefd had, de mededeling dat mijn boek werd uitgegeven, het proces van redigeren en vormgeven, de eerste keer dat je je eigen boek tastbaar in handen hebt, en de presentatie ervan aan het publiek. Voorbij. Alsof er een periode afgesloten wordt. Dit komt nooit meer terug.

Natuurlijk is het niet echt voorbij. Eigenlijk breekt nu de spannendste periode aan. Wordt mijn boek ook echt verkocht? Vinden mensen het een goed, leuk, mooi boek?

Een goed begin is het halve werk, zegt men. Dit was het begin en ik hoop maar dat het goed was. Aan de presentatie zal het niet liggen. Er waren een stuk of veertig mensen, die allemaal erg positief waren. Over mijn lezing, maar ook over de fragmenten die ik voorlas. Dat bleek in ieder geval uit het feit dat er heel wat boeken verkocht zijn die avond.

Tot mijn grote verbazing vond ik het ook ontzettend leuk om te doen. Zo'n lezing geeft je de mogelijkheid om direct de reacties van de lezers te peilen. Schrijven is een eenzaam beroep. Je weet nooit zeker of mensen dingen opvatten zoals jij dat bedoelde. Het geeft echt een enorme kick als er gelachen wordt om stukjes die je zelf erg grappig vind.

Na lang twijfelen heb ik er voor gekozen om mijn lezing toch maar op papier uit te werken. Ik kan tenslotte best goed schrijven, dus dan zou het op die manier in ieder geval niet aan de tekst liggen. Ik zocht op internet naar de gemiddelde spreeknelheid en kwam ergens tegen dat je bij een toespraak of lezing ongeveer op 140 woorden per minuut uitkomt. Een kleine rekensom leerde me dat ik dus 4200 woorden moest schrijven. Dat is nog wel te doen.

Ik besloot toch het thema van de boekenweek maar als uitgangspunt te nemen. Dat was een beetje lastig, want er komt helemaal geen dier in mijn boek voor. Er staat alleen ergens dat de hoofdpersoon een late wandelaar ziet, maar denkt dat het iemand is die zijn hond uitlaat. Tot ze ziet dat de man helemaal geen hond bij zich heeft.

Dat stukje heb ik toch maar voorgelezen, want het is wel een vrij spannend stukje. Al brainstormend kwam ik er wel achter dat ik als tiener ooit de derde prijs in een gedichtenwedstrijd gewonnen had, met een gedichtje over een mus. Tjielp, tjielp! Dat heb ik er dus ook in verwerkt. En stapte vervolgens over naar mijn allereerste pogingen om schrijfsels te verkopen. Dat was een column, maar het ging wel over onze kat. En vandaar uit kon ik toch de ontwikkeling van mijn "beginnend schrijverschap" (dat was wat de bibliotheek als onderwerp van mijn lezing naar buiten gebracht had) verder uitwerken, tot ik belandde bij de manier waarop mijn boek tot stand kwam. Weer voelde ik het contact met het publiek, toen ik een fragment voorlas, dat één van de onderliggende verhaallijnen illustreerde. Mijn hoofdpersoon had zo'n avontuurlijk leven geleid, dat ze helemaal niets van het huishouden wist. Dus toen ze vrij onverwacht een huwelijk met haar jeugdliefde inrolde, moest ze alles nog leren, tot aan koffiezetten toe. Er werd een beetje verwachtingsvol gegniffeld toen ze zes schepjes in het apparaat deed, om zes kleine kopjes te zetten. En er werd gegrinnikt toen ze vertwijfeld vroeg: "Waarom maken ze die schepjes dan zo groot?" (Dat heb ik me ook altijd afgevraagd, zelfs mijn man en ik, die hele sterke koffie drinken, krijgen het niet weg met 1 schep per kopje).

En ook het tweede fragment, waarin we kennismaken met de rare gedachtenkronkels van de moeder van de overleden vrouw van de mannelijke hoofdpersoon, riep reacties op. Toen deze mevrouw de nieuwe moeder van haar kleinkinderen een volledig uitgewerkt huishoudschema in haar handen drukte, met de mededeling dat ze iedere dag zou komen controleren, hoorde ik verontwaardigde geluiden uit het publiek komen.

Dat is zo leuk! Als je zelf je teksten al een keer of tien hebt doorgewerkt op zoek naar spel- en stijlfouten, en vervolgens die fragmenten een keer of acht hardop hebt voorgelezen (om te oefenen

voor de lezing), dan worden het losse woorden, in plaats van een verhaal. Tenminste, dat gevoel had ik een beetje. De emotie en de spanning verdwenen en het werd een technisch geheel. Dat is jammer. Maar misschien hoort het ook wel bij het proces. Het wordt tijd om het los te laten. Dit boek is nu van het publiek en niet meer van mij.
Dit is het einde van het begin.

13 maart 2009